

Rīgas Juridiskās augstskolas Vasaras skola starptautiskajās un Eiropas tiesībās

“Vai pasaules kārtība izturēs?”

Rīga, 2025.gada 28.jūlijs – 6.augusts

Protams, ka neviens nedomāja, ka 5. Rīgas Juridiskās augstskolas Vasaras skolā nonāksim pie jautājuma: “Vai pasaules kārtība izturēs?”. Taču tieši šī jautājuma gaismā Vasaras skolas dalībniekiem tiks piedāvāts apskatīt un diskutēt par vairākām starptautisko tiesību un Eiropas tiesību un institucionālās politikas tēmām. Kopš Krievijas Federācijas militāra uzbrukuma Ukrainai 2022.gada 24.februārī ir bijis skaidrs, ka Krievijas Federācija vērsas pret starptautisko kārtību un multilaterālismu, kāds tas ir veidojies kopš Otrā pasaules kara beigām. Mēs esam dzīvojuši divu pilnīgu dažādu pasaules vīziju konfrontācijas laikā. Latvija pieder tai pusei, kura uzskata, ka, neskatoties uz kultūru un vēstures atšķirībām, ir iespējams vienoties par pamatvērtībām, kurās veidot pasaules kārtību. Valstu suverenitāte, teritoriālā integritāte, cilvēktiesības, tiesiskums ir šādas vērtības. Otrā puse pārstāv uzskatu, ka spēks un vienpusējas intereses diktē valstu attiecības un pasaules kārtību. 2025.gads sāks ar konfrontācijas un spriedzes pieaugumu šo divu pasaļu sadursmē, jo viens no lielākajiem balstiem tai pasaules kārtībai, kas veidojās pēc Otrā pasaules kara, bet, īpaši, pēc Berlīnes mūra krišanas, proti, Amerikas Savienotās Valstis iestājās ambivalentā pozīcijā attiecībā uz starptautisko tiesību un multilaterālisma nozīmi. Līdz ar to jautājums, kuru uzdosim šajā vasaras skolā ir par to, vai valstu sadarbība ANO un citos līdzīgos formātos mainīsies šādas spriedzes rezultātā? Kā ir pieaugusi Eiropas Cilvēktiesību tiesas un Eiropas Savienības tiesas loma un kādu ietekmi šis lomas pieaugums ir atstājis uz tiesību institūtiem un to piemērošanu? Kāda ir šo procesu ir ietekme uz tiesību piemērošanu Latvijā?

Ņemot vērā Piektās Vasaras skolas tematisko ievirzi, Rīgas Juridiskai augstskolai ir tas gods kā īpašo viesi pieteikt Latvijas kandidatūras ANO Drošības padomē sekretariāta speciālo uzdevumu vēstnieku un sekretariāta vadītāju **Andreju Pildegoviču**.

Kā jau ierasts, Vasaras skolu veidos vairākas lielās tēmas, proti, starptautiskās tiesības, Eiropas Cilvēktiesību konvencija, Eiropas Savienības politika un Eiropas Savienības tiesības. Eiropas Savienības tiesības savukārt tiks skatītas caur Eiropas Savienības Tiesas un Vispārējās tiesas jaunākās judikatūras prizmu.

Starptautisko tiesību komponentē runāsim par ANO Starptautiskās tiesas tiesvedību lietā par Genocīda apsūdzībām pret Ukrainu (Ukraina pret Krieviju). Uz šīs tiesvedības piemēra bāzes tiks skaidrota tiesas kompetence, jurisdikcija, procesa īpatnības, kā arī analizēta tiesas pozīcija pēc būtības saistībā ar Ukrainas apsūdzību par tās negodīgu apvainošanu par genocīda nozieguma veikšanu pret krieviski runājošiem Ukrainas iedzīvotājiem kā iemeslu Krievijas agresijai pret Ukrainu. Šī strīda konteksts ļauj tuvāk izprast spēka pielietošanas valstu attiecībās aizlieguma tiesību normas tvērumu. Papildus šajā komponentē tiks skatīts jautājums par to, kas ir draudu pielietot spēku valstu attiecībās tiesību normas saturs un vai tas netiek pārkāpts šā brīža starptautiskajās attiecībās nepārtraukti. Ar šo ir saistīts jautājums par ekonomiskā spiediena tiesisko vērtējumu starptautiskajās tiesībās.

Eiropas Cilvēktiesību konvencijas komponentē turpināsies darbs ar Eiropas Cilvēktiesību tiesas jaunāko judikatūru lietās, kas saistītas ar Krievijas agresiju Ukrainā. Šajā komponentē pievērsīsimies šobrīd cilvēktiesībās ļoti aktuālam jautājumam par to, vai un kā apdraudējuma konteksts vai ārkārtas stāvoklis ietekmē Konvencijā noteikto cilvēktiesību ierobežojuma robežas.

Šī vasaras skola norisināsies laikā, kad darbu ir uzsākusi jauna Eiropas Komisija un ES augstos amatus (Eiropadomes, Ārējo attiecību dienesta) uz nākošajiem 5 gadiem ieņēmušas jaunas amatpersonas. ES ārējās attiecības un ES aizsardzības politika pielāgojas ģeopolitiskās situācijas kritiskām vajadzībām, Eiropai uzņemoties aizvien lielāku atbildību drošības jomā. Dalībvalstu vienotība ES Padomē un Eiropadomē, ES prezidentūru loma (un iespējas), Eiropas Komisijas kompetence, atsevišķu dalībvalstu un to koalīciju līderība – šie jautājumi tiks skatīti no institucionālās saspēles un ārpolitikas skatu punkta. Šajā vasaras skolas komponentē runāsim par Latvijas diplomātijas prioritātēm, t.sk. pēc ANO DP vēlēšanām (kas notiks š.g.jūnijā). Latvijas dalība ANO DP ir ieguldījums Latvijas drošības un suverenitātes stiprināšanā – diskutēsim.

Eiropas Savienības tiesību daļa attiecīgi izcels un skaidros Eiropas Savienības Tiesas un Vispārējās tiesas kompetenci dažādos ar ES ārējo darbību un kopējo drošības politiku saistītos jautājumos, kā arī ES tiesību un starptautisko tiesību attiecību jautājumos. Eiropas Savienības tiesību komponentes pirmā daļa tādējādi apskatīs starptautiskos līgumus, kas ir daļa no ES tiesībām, un to attiecības ar ES primāriem un sekundāriem tiesību aktiem; tādus līgumus, kurus ES nav ratificējusi, bet kurus ir ratificējušas visas dalībvalstis, un to ietekmi uz ES tiesību aktu interpretāciju un piemērošanu, kā arī ES tiesību un starptautisko paražu tiesību normu attiecības.

Kā jau ierasts, viena no vasaras skolas nodarbībām ir veltīta praktiskiem jautājumiem par prejudiciālā nolēmuma tiesvedību. Nodarbībā aplūkosim šīs procedūras elementus, šajā gadā kā piemēru skatot 2024. gada 24. oktobra spriedumu lietā *C-227/23 Kwantum Nederland BV, Kwantum België BV pret Vitra Collections AG*. Lieta skar jautājumu par autortiesību aizsardzību lietišķās mākslas priekšmetiem, kuru izcelsmes valsts nav dalībvalsts, Bernes konvenciju par literāro un mākslas darbu aizsardzību, kā arī kompetenču sadalījumu starp Eiropas Savienību un tās dalībvalstīm. Nodarbības ietvaros tiks aplūkoti arī ģenerālvokāta secinājumi šajā lietā.

Eiropas Savienības tiesību komponentes otrajā daļā, vērtējot konkrētas lietas, analizēsim EST interpretācijas metodes kontekstā ar ES un dalībvalstu kompetencēm trīs aktuālās jomās – ierobežojošie pasākumi (prejudiciālo nolēmumu procedūra un tiešās prasības), ES ārējās attiecības un ES tiesību pārkāpuma procedūra (dalībvalsts pienākumi, pārstāvēt ES intereses ANO).

Eiropas Savienības tiesību komponentes trešajā daļā, ES kopējās aizsardzības politikas un “*ReArm Europe*” plāna kontekstā, aplūkosim gan valsts atbalsta un publiskā iepirkuma, gan piekļuves informācijai jautājumus kā no materiāltiesiskā, tā procesuālā aspekta, veltot arī uzmanību to analīzei turpmāk sagaidāmu tiesvedību kontekstā. Attiecībā uz ES tiesu nolēmumos ietverto atziņu izmantošanu nacionālā līmenī šogad turpināsim apskatīt ar rīcības brīvības izmantošanu saistītus jautājumus, īpaši pievērsoties ES kopējās aizsardzības politikas kontekstā izdarīto/izdarāmo politisko izvēļu pieņemšanā īstenotajai/īstenojamajai rīcības brīvībai. Šajā ziņā tiks apskatīta šīs rīcības brīvības atpazīšana juridiskajos aktos, tās robežas un ES tiesu vērtējums attiecībā uz šādu lēmumu pārbaudes tiesā robežām.

Eiropas Savienības tiesību komponentes ceturtajā daļā aplūkosim jomu, kur starptautiskās ekonomiskās attiecības stiprina vai vājina Eiropas Savienības lomu jaunā, nestabilā Pasaules kārtībā. Šajā sadaļā, apskatīsim Eiropas Savienības Vispārējās tiesas jaunāko tiesas praksi attiecībā uz vairākām ekonomikas jomām stratēģiskās autonomijas un drošības gaismā: datu plūsmas uz ASV digitālajā

ekonomikā, advokātu tiesības un pienākumi ierobežojošo pasākumu kontekstā un loma, kuru spēlē intelektuālais īpašums situācijā, kur daudzi pasaules vecākie un pazīstamākie zīmoli nāk no Eiropas un ir bieži sastopami mēģinājumi uz to rēķina iedzīvoties.